

पृथ्वीवरील जिवांच्या असंख्य जाती नष्ट होण्यासाठी ज्वालामुखीचे उद्रेक कारणीभूत ठरले. पण हे उद्रेक सततच कुठे ना कुठे होत असतात. मग विशिष्ट काळातच ज्वालामुखीचे जास्त उद्रेक होण्याचे कारण काय? कारण पृथ्वीवर विशिष्ट कालखंडातच जास्तीत

जास्त उद्रेक होऊन पृथ्वीवरील जीव नष्ट झाले आहेत. म्हणूनच पुन्हा तोच प्रश्न येतो- नेमक्या याच काळात जास्त ज्वालामुखी का?

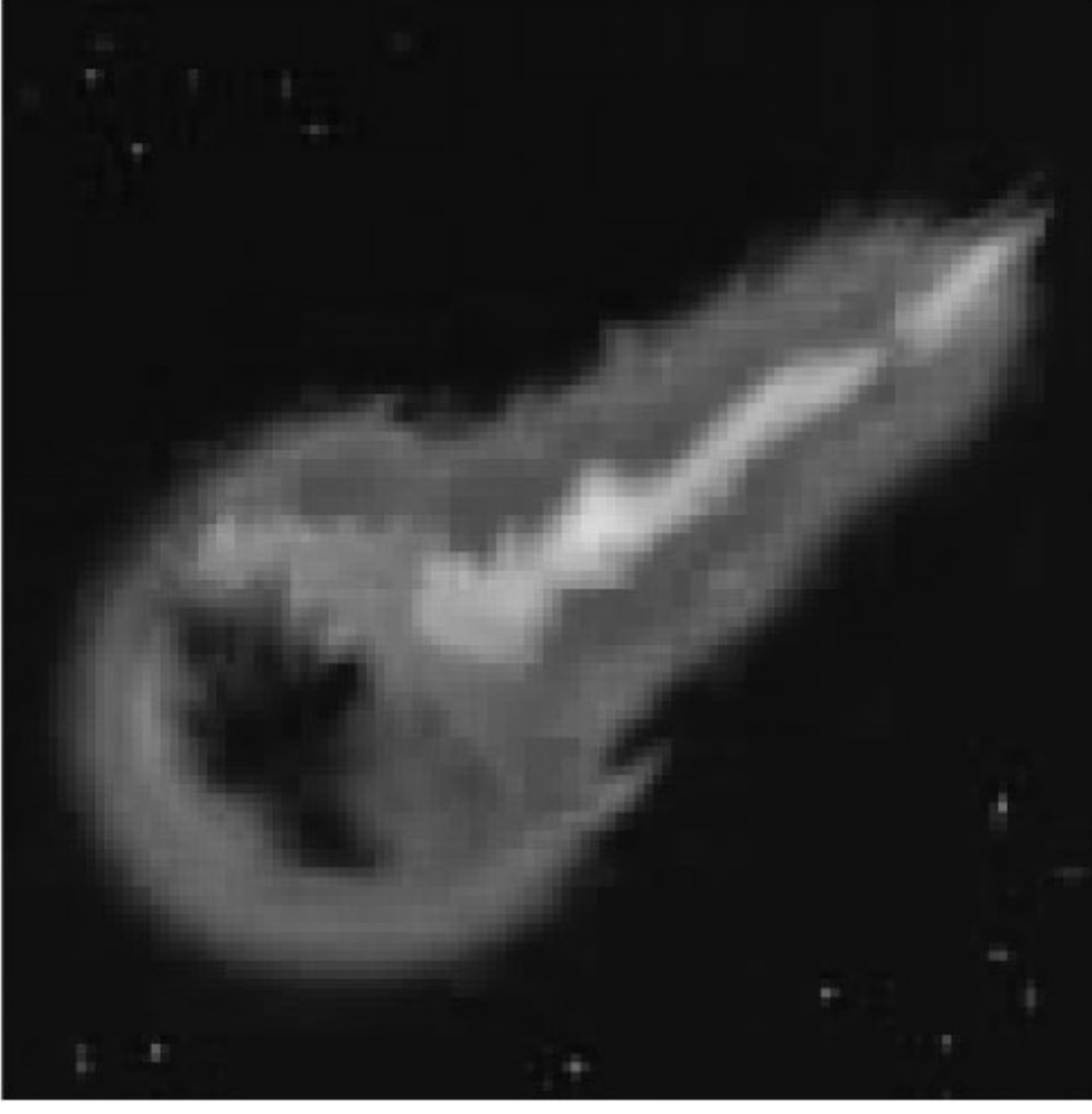
याचे उत्तर शोधण्यासाठी अभ्यासकांनी संशोधन केले. त्यांनी शक्यता व्यक्त केली की, ज्वालामुखीचे उद्रेक होण्यापूर्वी पृथ्वीवर मोठी अशनी (म्हणजे पृथ्वीवर येऊन पडणारी उल्का)

येऊन धडकली असावी किंवा लघुग्रहाची धडक बसली असावी. या आघातांमुळेच ज्वालामुखीचे उद्रेक झाले असावेत. जीवसृष्टीला ३६ कोटी वर्षांपूर्वी बसलेला तिसरा धक्का सर्वांत भयंकर होता. त्यात त्या वेळचे ९५-९६ टक्के जीव नष्ट झाले. त्या काळीसुद्धा ज्वालामुखीचे उद्रेक झाले, पण हे उद्रेक होण्यास पृथ्वीवर येऊन आदळलेला लघुग्रह कारणीभूत ठरल्याचे समजले जाते. या लघुग्रहाचा व्यास सुमारे १५ ते २० किलोमीटर होता. त्याची पृथ्वीला धडक बसल्यानेच ज्वालामुखीच्या उद्रेकांची साखळी निर्माण झाली असावी, असेसुद्धा संशोधकांचे म्हणणे आहे. याचेच आणखी एक उदाहरण अलीकडचे आहे. जीवसृष्टीला साडेसहा कोटी वर्षांपूर्वी पाचवा धक्का बसला त्यासाठीसुद्धा अशाप्रकारे अशनी किंवा लघुग्रहाची धडक कारणीभूत ठरली असावी असेच

मानले जाते. विशेष म्हणजे त्याचे पुरावे उपलब्ध आहेत. पृथ्वीवर एखादी अशनी येऊन धडकते तेव्हा त्यामुळे मोठा खड्डा किंवा विवर निर्माण होते. असेच भलेमोठे विवर अमेरिकेजवळील मेक्सिकोच्या आखातात आजही पाहायला मिळते. त्यामुळे त्या काळी

अशा धडकेमुळेच ज्वालामुखीच्या उद्रेकांची संख्या वाढली. परिणामी त्या काळात डायनासोरसह प्राणी-वनस्पतींच्या असंख्य जाती नष्ट झाल्या, असे मानले जाते. अशनी किंवा लघुग्रहाची धडक बसल्याने ज्वालामुखीचे उद्रेक वाढतात. या धडकेचे काही थेट परिणामही जीवसृष्टीसाठी घातक ठरतात. अशनी-लघुग्रहांचा हादरा भयंकर

होताच, शिवाय त्यामुळे उडालेली धूळसुद्धा वातावरणात बराच काळ कायम राहिली. अशाप्रकारे पृथ्वीला बसलेल्या धडकांचा परिणाम म्हणून प्राणी-वनस्पतींच्या असंख्य प्रजाती नष्ट झाल्या आहेत. अजूनही पृथ्वीवर उल्कावर्षाव होतात. लहान-मोठ्या अशनी येऊन पडतात. त्यातूनच एखादी प्रचंड अशनी धडकली तर कदाचित पुन्हा एकदा पृथ्वीवरील जिवांच्या जाती नष्ट होतील!

अशनी धडकल्यामुळे निर्माण झालेले विवर कुठे पाहायला मिळते?

(उत्तर- रविवार, १७ ऑगस्टच्या अंकात)

निसर्गास राहू
दे नैसर्गिक!

या आवश्यक बाबी कटाक्षाने पाळा

प्लास्टिकचा वापर टाळा. पर्यावरणाचे रक्षण करा. कचरा इथे तिथे फेकू नका. कचरा कुंडीचा वापर करा.

महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ

Website: <http://mpcb.mah.nic.in>